

OPEN SOCIETY
FOUNDATIONS
WESTERN BALKANS

ПРЕСПА
ИНСТИТУТ
ИНСТИТУТ
PRESPA
INSTITUTE

ГЕОПОЛИТИЧКИ ВРТЛОГ

стратешко маневрирање низ средина која се менува

ГЕОПОЛИТИЧКИ ВРТЛОГ

Стратешко маневрирање низ средина која се менува

Издавач: **Институт ПРЕСПА** – Скопје

За издавачот: **Андреја Стојковски**, извршен директор

Автори:

Амбасадор **Филип Рикер** (во пензија), Вилсон центар
д-р **Матео Бономи**, Институт за меѓународни односи – Италија
Стефанија Коларж, Полски институт за меѓународни односи
д-р **Карстен Фрис**, Норвешки институт за меѓународни односи
д-р **Лоик Симоне**, Австриски институт за меѓународна политика
проф. д-р **Јоанис Армаколас**, Грчка фондација за европска и надворешна политика
Контра-адмирал **Патрик Перси** (во пензија), Џексон школа за глобални прашања-Универзитет Јеил

Уредници:

Институт ПРЕСПА – Скопје

проф. д-р **Ненад Марковиќ**

проф. д-р **Весна Попоска**

Филип Миленкоски

Андреја Стојковски

Дизајн: **Бригада Дизајн** дооел

Скопје, декември 2023 година

OPEN SOCIETY
FOUNDATIONS
WESTERN BALKANS

Проектот е финансиран од Фондацијата Отворено општество – Западен Балкан. Содржината е единствена одговорност на авторите и на грантистот и во никој случај не може да се смета дека ги изразува ставовите и позициите на Фондацијата Отворено општество – Западен Балкан.

НАВИГАЦИЈА ПО МАГЛАТА НА ГЕОПОЛИТИЧКИТЕ ТЕНЗИИ И ИНСТИТУЦИОНАЛНИТЕ ПРЕДИЗВИЦИ ВО ЕВРОПА	5
СТРАТЕШКО ПРЕДВИДУВАЊЕ ВО СРЕДИНА КОЈА СЕ МЕНУВА	7
РУСКАТА АГРЕСИЈА ВРЗ УКРАИНА И ВМESHУВАЊА ВО ЕВРОПА	9
1. Ерозијата на безбедносната архитектура по Студената војна	9
2. Улогата на ОБСЕ во услови на криза	9
3. Потребата од стратешко предвидување	10
4. Руско вмешување во други европски земји	10
5. Отпорност, адаптација и единство	11
ЗАМРЗНАТИ КОНФЛИКТИ, НЕСТАБИЛНИ ОДНОСИ И ОТВОРЕНИ ПРАШАЊА	12
1. Замрзнување по Студената војна	12
2. Влијанието на нестабилните односи и отворените прашања	13
3. Соработка, почит и посветеност	13
КИНЕСКО ВМESHATEЛСТВО ВО ЕВРОПА И ДРЖАВИТЕ ОД ЦЕНТРАЛНА АЗИЈА	14
1. Економски инвестиции и дипломатска увертира	14
2. Изработка на патоказ кој обезбедува одржлив раст	15
ГЕОПОЛИТИЧКИТЕ ПРЕДИЗВИЦИ НА ЕВРОПСКАТА УНИЈА: НАВИГАЦИЈА ПО ВНАТРЕШНИТЕ ПОДЕЛБИ И НАДВОРЕШНИТЕ ПРИТИСОЦИ	16
1. Парадоксот на единството и дивергенцијата	16
2. Надворешни зависности и стратешка автономија	16
3. Сложеноста на солидарноста и поддршката	17
4. Балансирање на аспирациите за проширување и реалполитиката	17
5. Маркирање на геополитичкиот курс	17
ДИСФУНКЦИОНАЛНИ ДЕМОКРАТИИ И НЕЛИБЕРАЛНИ ТЕНДЕНЦИИ МЕЃУ СОЈУЗНИЦИТЕ	18
1. Демократско назадување и надворешна контра-потпора	18
2. Надворешнополитички промени и фрагментација	18
3. Отпорност, стабилност и соработка	19
КЛИМАТСКИТЕ ПРОМЕНИ КАКО МУЛТИДИМЕНЗИОНАЛНА БЕЗБЕДНОСНА ЗАКАНА	20
1. Недостиг на ресурси и конфликти	20
2. Раселување	20
3. Економско нарушување и социјална нестабилност	20
4. Геополитички тензии и меѓународна соработка	21
5. Стратешки размислувања	21
ДИНАМИКА НА МИГРАЦИЈА И БЕЗБЕДНОСНИ ИМПЕРАТИВИ	22
1. Конкуренција во ресурси и ризици од конфликти	22
2. Ангажирање на заедницата и контрарадикализација	22
ЗАМИСЛУВАЈЌИ ЈА ИДНИНАТА	24
1. Зајакнат мултилатерализам и засилена соработка	25
2. Фрагментација и унилатерализам	26
3. Стратешки партнерства и глобално лидерство	27
УРЕДНИЦИ	28
АВТОРИ	30
ПОСЕБНА БЛАГОДАРНОСТ	34

навигација низ маглата на геополитичките тензии и институционалните предизвици во европа

На 13 и 14 ноември, Претседателството со ОБСЕ за 2023 ги покани во Скопје група креатори на политики, дипломати и експерти, не само за да ја разгледаат моменталната состојба на работите, туку и да се обидат да ја предвидат иднината на безбедносната соработка во Европа. Иако атмосферата беше мрачна, како одраз на предизвиците што ни претстојат, сепак се чувствуваше одредена решителност. Во овој клучен момент, состанокот на Експертската мрежа на ОБСЕ не само што служеше како доказ за трајната релевантност на дијалогот и соработката, туку и како клучна платформа за стратешко предвидување во овој геополитичкиот пејзаж кој бргу се менува.

Европа е на крстопат. Ерата по Студената војна, која се карактеризираше со релативно стабилна безбедносна архитектура, отстапи место за период обележан со несигурност, постојани предизвици и итна потреба од стратегии за прилагодување. Во срцето на овој спој е Организацијата за безбедност и соработка во Европа (ОБСЕ), која самата ги отелотворува аспирациите и неволјите што ја дефинираат современа Европа. Основана со благородна намера да поттикнува на мир, безбедност и соработка, ОБСЕ денес се справува со застрашувачката задача да ја одржи својата релевантност и ефикасност во услови на геополитички потреси кои ја загрозуваат самата структура на европската стабилност. Повторното оживување на политиката на моќ, олицетворена низ руската агресија во Украина, не само што ги прецрта безбедносните парадигми, туку и фрли долга сенка врз основните принципи што ги водеа ОБСЕ и неа сличните организации. Ова оживување не е само регионална грижа, туку предвесник на промената на глобалниот поредок, каде што се тестираат старите сојузи, се појавуваат нови центри на моќ, а меѓународниот поредок заснован на правила се соочува со својот најстрог предизвик досега. Покрај тоа, внатрешната динамика на организацијата ја отсликува комплексноста на поширокиот европски пејзаж. Политичките блокади, буџетските ограничувања и лидерските предизвици во рамките на ОБСЕ се симптоматични за пошироката криза на мултилатерализмот. Како што нациите се повлекуваат во сопствените националистички рамки и расте скептицизмот за корисноста на меѓународните организации, борбата на ОБСЕ за кохерентност и цел станува симбол на поголема борба за зачувување на духот на соработка во сè пофрагментираниот свет.

Во позадината на овие бурни случувања, состанокот на Експертската мрежа на ОБСЕ во Скопје беше јасен повик за интроспекција, колективен напор да се разбие маглата на геополитичките тензии и потрага по светилник што може да го води континентот низ овие непознати води. Дискусиите, размислувањата и дебатите што се одвиваа беа проткаени со чувство на итност и со признание дека патот напред, иако полн со предизвици, исто така нуди можности за обновување, издржливост и засилена посветеност на идеалите кои некогаш го инспирираа создавањето на ОБСЕ. Преку циклус на искрени размислувања, беа откриени контурите на визијата за безбедна,

кооперативна и еластична Европа. Тоа беше момент кој ја нагласи подготвеноста да се маневрира низ комплексноста на светот што се менува со предвидливост, цврстина и непоколеблива посветеност на принципите на мир, безбедност и соработка.

На следните страници, оваа студија за политики навлегува подлабоко во клучните трендови кои ја загрозуваат безбедносната соработка во Европа, расчленувајќи ја сложената мрежа на геополитичката динамика, институционалните предизвици и новите закани. Тоа е наратив кој ги спојува нишките на конфликтот, дипломатијата и надежта, исцртувајќи насока за иднината каде соработката ќе триумфира над раздорот, каде што принципите владеат над политиката на моќ и каде што ОБСЕ и слични институции продолжуваат да играат клучна улога во обликувањето на судбината на Европа.

стратешко предвидување во средина која се менува

Европскиот безбедносен пејзаж е оптоварен со мноштво од повеќеслојни предизвици и постојано променлива динамика, додека неговата сложеност е засилена со внатрешните разлики, регионална нестабилност, развојот на геополитичките ориентации, како и сеопфатниот предизвик на климатските промени. За да се обезбеди стабилност, да се поттикне соработката и ефикасно да се одговори на новите закани, потребни е избалансиран пристап и добро ниво на соработка помеѓу Европската унија (ЕУ), НАТО и Организацијата за безбедносна соработка во Европа (ОБСЕ).

Во сегашниот геополитички пејзаж, ЕУ го наоѓа своето единство тестирано со основните несогласувања, особено видливи во нејзиниот одговор на руската агресија и нејзината поддршка за Украина. Додека површната кохерентност опстојува, зголеменото потпирање на безбедноста на НАТО ги нагласува предизвиците на ЕУ во наметнувањето на своето геополитичко влијание. Оваа ситуација дополнително се усложнува со борбата на ЕУ да се прошири, каде потребата за брз пристап на нови членки мора да се балансира со потребата за сеопфатни реформи. Истовремено, ОБСЕ го одржува својот оперативен интегритет, но наидува на значителни политички пречки. И покрај тоа што е критична платформа за дијалог, функционалноста на ОБСЕ е загрозувана од меѓусебните блокади меѓу Русија и Западот. Организацијата се наоѓа во критичен момент, при што прашањето за нејзиното претседавање во 2024 година и размислувањата за буџетот се критични за нејзината идна функционалност.

Во Југоисточна Европа (ЈИЕ), безбедносниот пејзаж е заглавен во внатрешни извори на несигурност, обележани со спорови и конкуренција во самиот регион. Додека големите сили како Русија се перципирани како закани во другите делови на Европа, тие остваруваат значително влијание во ЈИЕ, при што државите од регионот често го користат ова влијание во нивните регионални конфликти. Усогласувањето на државите во ЈИЕ со западните институции како ЕУ и НАТО значително се разликува, што одразува нова мрежа на геополитички ориентации.

Војната во Украина го преобликува геополитичкиот пејзаж, зајакнувајќи го западното единство за поддршка на Украина. Меѓутоа, овој конфликт ги покажа и предизвиците за внатрешна кохезија на ЕУ, кои произлегуваат од различните национални перспективи за глобалните кризи и управувањето со развојната помош. Оваа ера се карактеризира со геостратешка автономија и променливи сојузи, при што земји како Турција, Унгарија и Србија се повеќе ја потврдуваат својата надворешна политика, честопати на начини кои не се целосно усогласени со западните преференции. Овој тренд означува пошироко движење на нациите кои се стремат кон урамнотежени односи со сите големи сили, означувајќи посебна карактеристика на меѓународниот поредок што се појавува. Во Централна Азија, се случува забележителна промена во регионалната динамика, главно поради забележливото слабеење на Русија. Растечкото вмешување на Кина во земјите од Централна Азија, во комбинација со зголемениот интерес на Западот поттикнат од стратешките размислувања како што се транспортните патишта, снабдувањето со суровини и безбедносните грижи, го менуваат регионот. Овој пејзаж што се развива претставува можност за подобрена соработка, но исто така содржи потенцијални ударни точки кои произлегуваат од внатрешни и прекугранични конфликти.

Меѓу овие сложености, климатските промени се издвојуваат како најголема безбедносна закана, која бара интензивирани меѓународна соработка. ОБСЕ, со својот неискористен потенцијал, е повикан да се фокусира повеќе на политичката динамика, а помалку на формалните организациски карактеристики за ефективно да се справи со повеќеслојните предизвици што ги носат климатските промени.

Во оваа сложена безбедносна средина, улогата на ОБСЕ како платформа за дијалог меѓу Западот и Русија добива на значење. Одржувањето на дијалогот со Русија, и покрај големите предизвици, се смета за клучно за мирот и безбедноста во региони како Источна Европа, Јужен Кавказ и Централна Азија. Стратегијата на ОБСЕ треба да опфати вршење политички притисок врз Русија, истовремено ангажирајќи се со растечките амбиции на државите од Централна Азија, постигнувајќи деликатна рамнотежа помеѓу соработката и почитувањето на демократските принципи.

руската агресија врз Украина и вмешувања во Европа

Овој дел од студијата ќе го разгледа прашањето за повеќеслојното влијание на руската агресија врз Украина. Тука ќе биде анализирано како оваа агресија не само што директно влијаеше на вклучените земји, туку доведе до поширока деградација на безбедносната средина во Европа. Во овој дел ќе се анализираат бесрамните руски прекршувања на меѓународното право и резултатот од нарушувањето на меѓусебната доверба, предвидливост и соработка што ја карактеризираа Европа по Студената војна. Дополнително, во овој дел ќе се осврнеме на многуте аспекти на руското мешање во домашните политички процеси низ Европа.

1. ЕРОЗИЈАТА НА БЕЗБЕДНОСНАТА АРХИТЕКТУРА ПО СТУДЕНАТА ВОЈНА

Потресите на руската агресија врз Украина одекнаа низ европскиот континент, значително нарушувајќи ја структурата на европската безбедност и соработка. Овој отворен пркос на меѓународните норми и обврски не само што го прецрта геополитичкиот пејзаж на регионот, туку фрли и длабока сенка на пошироката стратешка динамика низ Европа. Во ова нестабилно опкружување, нагласени се критичните улоги на организациите како ОБСЕ, како и поединечни европски држави, нагласувајќи го императивот за сеопфатен одговор на кризата која е сложена онолку колку што е трансформативна.

Ерата по Студената војна во Европа беше обележана со невидено ниво на безбедност и соработка, заснована на взаемна доверба и предвидливост. Принципите утврдени во Завршниот акт од Хелсинки од 1975 и Париската повелба од 1990 создадоа пат кон континент обединет во потрагата по мир, демократија и заеднички просперитет. Сепак, неодамнешната руска агресија против Украина означува силно отстапување од оваа траекторија, нарушувајќи ја суштината на принципите на ОБСЕ и предизвикувајќи го етосот на безбедносната соработка што владее со европските меѓународни односи со децении. Оваа агресија не само што ја дестабилизира воспоставената безбедносна архитектура, туку и ги доведе во прашање основните норми кои со години ги управуваа меѓународните односи во регионот.

2. УЛОГАТА НА ОБСЕ ВО УСЛОВИ НА КРИЗА

Украинската криза ригорозно ја тестираше издржливоста на европските нации и постави значителни предизвици за ОБСЕ. Организацијата, традиционално бастион против конфликти и форум за дијалог, сега се соочува со внатрешни поделби и егзистенцијална криза предизвикана од постапките на еден од нејзините истакнати членови. И покрај овие предизвици, оперативниот капацитет на ОБСЕ останува робуствен на теренот, при што нејзините теренски мисии продолжуваат да играат клучна улога во одржувањето на принципите на организацијата. Упорноста, посветеноста и фокусот на персоналот и раководството на ОБСЕ ја истакнуваат приспособливоста и издржливоста на организацијата во услови на неволја.

Сепак, ОБСЕ се соочува со парадокс: додека руската агресија ја наруши меѓусебната доверба и соработка што ја означуваше ерата по Студената војна во Европа, таа исто така поттикна невидено ниво на солидарност меѓу истомислениците во организацијата. Оваа двојност ја нагласува сложеноста на кризата и налага потреба од рафиниран пристап кој ги зајакнува основните принципи на ОБСЕ додека се прилагодува на променливиот безбедносен пејзаж.

3. ПОТРЕБАТА ОД СТРАТЕШКО ПРЕДВИДУВАЊЕ

Истакнувајќи ја ранливоста на сегашните системи и нагласувајќи го императивот за засилена соработка и стратешко планирање, украинскиот конфликт поттикна клучна реevaluација на европската безбедносна рамка. Во ова сценарио, важноста од одржување на отворени канали за комуникација и соработка, дури и во услови на експлицитно непријателство, е најважна. ОБСЕ обезбедува таква платформа, овозможувајќи им на своите членки да се осврнат на реалноста на кризата и да бараат патишта кон решавање и мир. Покрај тоа, ситуацијата го истакнува значењето на дијалогот, дури и против отворената агресија. Форумот на ОБСЕ, кој обединува широк спектар на земји, претставува суштинска можност за дијалози кои се клучни, иако предизвикувачки, за разбирање на мотивациите и однесувањето на сите вклучени страни. За време на овие дискусии, принципите на Завршниот акт од Хелсинки се водилка, која ги потсетува државите-членки на нивните обврски една кон друга и нивната колективна посветеност на принципите на мир и соработка.

4. РУСКО ВМESHУВАЊЕ ВО ДРУГИ ЕВРОПСКИ ЗЕМЈИ

Злото на руската агресија се протега надвор од границите на Украина, фрлајќи сенка пошироко во Европа. Низ континентот, нациите се соочуваат со подмолната закана од руско вмешателство, повеќеслојна кампања насочена кон дестабилизација на демократските институции, нарушување на националниот суверенитет и преобликување на геополитичкиот поредок. Овој дел од студијата ги истражува различните димензии на руското мешање во другите европски земји, расветлувајќи ги употребените тактики и нивните импликации за европската безбедност и соработка.

Централно место за руското вмешателство е ширењето на дезинформации и пропаганда. Преку сложената мрежа на медиуми контролирани од државата и платформи за социјални медиуми, Русија оркестрира обемни кампањи за ширење дезинформации дизајнирани да сеат раздор, да ги поларизираат општествата и да ја нарушат довербата во демократските институции. Овие кампањи ги искористуваат постоечките општествени поделби, засилувајќи ги поплаките и поттикнувајќи немири. Европските нации имаат задача да се спротивстават на овој наплив од неистини, што бара заеднички напор за подобрување на медиумската писменост, поттикнување транспарентна комуникација и заштита на неповредливоста на информативниот простор.

Сајбер-нападите и шпионажата претставуваат уште еден значаен аспект на руското мешање. Европските нации станаа чести мети на софистицирани сајбер операции, кои се движат од упад во бази на податоци и шпионажа до напади на критична инфраструктура. Овие сајбер упади претставуваат директна закана за националната безбедност и служат како средство за Русија да изврши политички притисок и да стекне стратешка предност. Справувањето со овој предизвик бара робусни сајбер-одбранбени механизми, подобро споделување разузнавачки информации меѓу европските нации и колективна решеност да се идентификуваат и одлучно да се одговори на овие малигни активности.

Руското мешање се манифестира и во обидите да се изврши политичко и економско влијание во европските земји. Користејќи ја зависноста од енергетските испораки, инвестициите и трговијата, Русија се обидува да воспостави мрежа на политички сојузници, да влијае на политичките одлуки

и да го ослабне единството на европските институции. Стратешкото снабдување со енергијата како алатка за принуда е особено забележливо, при што државите кои во голема мера зависат од рускиот гас се исклучително ранливи. Борбата со ова влијание бара диверзификација на изворите на енергија, зголемување на инвестициите во обновливите извори на енергија и стремеж да се намали економската зависност од Русија.

Мешањето на Русија се манифестира и со поддршка на нелибералните и движењата против естаблишментот низ Европа. Со обезбедување финансиска, логистичка и медиумска поддршка на популистичките и националистичките партии, Русија има за цел да пропагира разединувачки наративи, да го забавува процесот на европска интеграција и да го слабее трансатлантскиот сојуз. Овие активности ризикуваат да го поткопаат демократското ткиво на европските општества и бараат претпазлив и проактивен пристап за заштита на демократските вредности и институции.

5. ОТПОРНОСТ, АДАПТАЦИЈА И ЕДИНСТВО

Додека Европа минува низ овие бурни времиња, патот пред неа е оптоварен со предизвици, но и полн со можности. Кризата, и покрај тоа што ја тестира издржливоста и единството на европските нации и институции, нуди и шанса за повторно потврдување на вредностите кои долго време ја засноваа безбедносната архитектура на континентот. ОБСЕ, со своето богато наследство на поттикнување дијалог и соработка, стои на чело на овие напори, служејќи како симбол на надеж и доказ за трајното значење на дипломатијата и мултилатерализмот.

Капацитетот на организацијата да се прилагоди на развојот на геополитичкиот контекст, да застане одлучно среде неволјата и да ги брани принципите на мир, транспарентност и соработка ќе биде клучен во одредувањето на идната насока на безбедносната соработка во Европа. Додека државите-членки и институциите се обединуваат за да се справат со претстојните предизвици, духот на солидарноста и посветеноста на заедничките вредности ќе бидат нивните најмоќни средства. Во овој колективен напор, ОБСЕ се појавува не само како гледач на историјата, туку како активен учесник во обликувањето на иднината каде што преовладуваат мирот, стабилноста и соработката.

Како заклучок, руската агресија против Украина означува критична пресвртница за Европа, принудувајќи ги нациите и институциите на интроспектива, преоценување и реакција на безбедносното опкружување кое брзо се трансформира. Иако предизвиците се огромни, кризата, исто така, претставува можност за реafirмирање на принципите кои ја засноваат европската безбедност и соработка. Во овој потфат, ОБСЕ стои не само како набљудувач на настаните што се одвиваат, туку и како активен учесник, кој неуморно работи на одржување на начелата на дијалог, транспарентност и соработка, дури и во најпредизвикувачките времиња. Како што континентот минува низ оваа криза, издржливоста, приспособливоста и непоколебливата посветеност на неговите нации и институции ќе бидат клучни за обликувањето на иднината на безбедносната соработка во Европа.

замрзнати конфликти, нестабилни односи и отворени прашања

Во рамката на европската безбедност, нишките на замрзнати конфликти, нестабилни односи и нерешени прашања формираат сложена шема, одразувајќи ги трајните предизвици и историските наследства кои продолжуваат да го обликуваат геополитичкиот пејзаж. Овие конфликти, често вкоренети во длабоки етнички, територијални и политички спорови, не само што претставуваат директна закана за регионалната стабилност, туку и ги попречуваат пошироките напори за соработка и интеграција. Овој дел од студијата ја истражува сложената динамика на овие конфликти, анализирајќи го нивното потекло, моменталниот статус и сеопфатните импликации за европската безбедност и соработка.

1. ЗАМРЗНУВАЊЕ ПО СТУДЕНАТА ВОЈНА

Студената војна одамна ја нема. Сепак, неколку региони во Европа, иако се ослободени од активни непријателства, сè уште чекаат да се постигне сеопфатна политичка разрешница. Оваа состојба на неизвесност, со спорадични изблици на насилство и постојано присутен ризик од ескалација често го доведува целиот регион во замрзнување. ОБСЕ беше активно вклучена во следењето и посредувањето на неколку од овие конфликти, користејќи ги своите теренски мисии и дипломатски канали за да ги ублажи тензиите и да го поттикне дијалогот. Сепак, решавањето на овие конфликти често е попречено од сложени геополитички интереси, историски незадоволства и недостаток на политичка волја меѓу вклучените страни.

Конфликтот во **Нагорно-Карабах** меѓу Ерменија и Азербејџан доживеа наизменично разгорување на насилството, последен пат во септември 2023 година. Договорот за прекин на огнот доведе до распаѓање на Армијата за одбрана на Арцах и го сигнализираше крајот на Република Арцах како самопрогласен ентитет, драстично менувајќи го политичкиот пејзаж на Нагорно-Карабах. Оваа промена покренала сериозни стравувања, особено меѓу организациите за човекови права, за потенцијалните закани кои се назираат врз иднината на ерменското население во регионот. Масовниот егзодус на Ерменците од Нагорно-Карабах, поттикнат од офанзивата, ги нагласи стравувањата од потенцијално етничко чистење и геноцид, укажувајќи на длабоко вкоренети етнички тензии и нерешени прашања кои би можеле да поттикнат натамошна нестабилност и конфликт. Минск групата на ОБСЕ одигра клучна улога во посредувањето во конфликтот, но трајното решение останува неосстварливо, нагласувајќи ја потребата за одржливи дипломатски напори и мерки за градење доверба.

Отцепениот регион **Транснистрија**, кој се наоѓа во рамките на Молдова, е извор на тензии од раните 1990-ти. И покрај присуството на руски војници и договор за прекин на огнот, политичкиот статус на регионот останува нерешен. Не толку одамна, во февруари 2023 година, рускиот претседател Путин отповика значаен декрет од 2012 година, акција што има сериозни импликации врз

суверенитетот на Молдова во контекст на конфликтот во Транснистрија. Овој декрет одигра клучна улога во поддршката на суверенитетот на Молдова и беше клучен во обликувањето на иднината на регионот Транснистрија. Овој регион, познат како Транснистрија, е долгогодишен извор на тензии, кој обезбедува засолниште за сепаратистички режим кој ја има поддршката на Москва, а игра улога на домаќин на руски војници. Отповикувањето на овој декрет претставува забележителна промена во ставот на Русија и претставува показател за менувањето на геополитичките стратегии во регионот, потенцијално менувајќи ја динамиката на конфликтот во Транснистрија и суверенитетот на Молдова над областа. Вклучувањето на ОБСЕ, преку својата мисија во Молдова, има за цел да го олесни дијалогот и да промовира мирното решение, но сепак напредокот е бавен, како одраз на сложената интеракција на регионалната динамика и меѓународните интереси.

Конечно, конфликтите во грузиските отцепени региони **Јужна Осетија и Абхазија** доведоа до значително човечко страдање и раселување. Улогата на надворешните актери, особено Русија, додава слоеви на сложеност на процесот за разрешување на спорот. Напорите на ОБСЕ за промовирање на мирот и помирувањето беа ограничени од геополитичките размислувања и отсуството на погодна средина за конструктивни преговори.

2. ВЛИЈАНИЕТО НА НЕСТАБИЛНИТЕ ОДНОСИ И ОТВОРЕНИТЕ ПРАШАЊА

Нестабилните односи меѓу страните во конфликтите и надворешните актери значително влијаат на изгледите за решавање на замрзнатите конфликти. Поврзаноста на националистичките чувства, историските наративи и надворешните геополитички интереси создаваат средина каде што преовладува недовербата, а компромисот станува многу тешко достапен. Улогата на регионалните сили, кои често ги извршуваат своите стратешки агенди, дополнително ја комплицира динамиката, правејќи го патот до помирувањето полн со пречки.

Отворените прашања, како што се статусот на спорните територии, правата на малцинското население и враќањето на раселените лица, се критични компоненти на процесот за решавање на конфликтот. Решавањето на овие прашања бара сеопфатен пристап кој опфаќа политички дијалог, правни рамки и социоекономски развој. ОБСЕ, со својот повеќедимензионален пристап кон безбедноста, е уникатно позициониран да го олесни овој процес, нудејќи платформа за ангажман и мобилизација на меѓународна поддршка.

3. СОРАБОТКА, ПОЧИТ И ПОСВЕТЕНОСТ

Замрзнатите конфликти, нестабилните односи и отворените прашања претставуваат значителни предизвици за стабилноста и безбедноста на Европа. Патот до решение е сложен, бара трпение, упорност и различно разбирање на основните прашања. Во овој контекст, улогата на ОБСЕ е најважна, да служи како посредник, набљудувач и олеснувач на дијалогот. Додека Европа се бори со овие трајни предизвици, принципите на соработка, почитување на суверенитетот и посветеноста за мирно решавање на конфликти ќе бидат клучни во навигацијата низ сложениот пејзаж на замрзнати конфликти и изградбата на постабилен и побезбеден континент.

КИНЕСКО ВМЕШАТЕЛСТВО ВО ЕВРОПА И ДРЖАВИТЕ ОД ЦЕНТРАЛНА АЗИЈА

Во последниве години, појавата на Кина како глобална сила значително го преобликува геополитичкиот терен на Европа и Централна Азија, внесувајќи нови сложености во регионалната динамика. Повеќеслојната природа на ангажманот на Кина, карактеризирана со стратешки економски инвестиции, инфраструктурни проекти во рамките на Иницијативата „Еден појас, еден пат“ и дипломатски чекори, ги става на преден план и можностите и предизвиците. Овој дел од студијата за политика има за цел да ја расече сложената структура на кинеското учество во регионот, да ги испита нејзините влијанија врз регионалната динамика и да ги наведе стратешките размислувања за европските нации и институции.

1. ЕКОНОМСКИ ИНВЕСТИЦИИ И ДИПЛОМАТСКА УВЕРТИРА

Огромните инвестиции во виталната инфраструктура, технологијата и клучните индустрии ја означуваат економската експанзија на Кина во Европа и Централна Азија. Ваквото постапување заведе драматични размери. Иницијативата „Еден појас, еден пат“ се издвојува како темелник при воспоставувањето економски врски, обезбедувајќи значителни финансиски средства за инфраструктурни проекти насочени кон подобрување на поврзаноста. Сепак, оваа иницијатива, исто така, заплашува со ризиците кај одржливоста на долгот и создавањето на економска зависност. Затоа, европските држави се соочени со предизвикот да постигнат деликатна рамнотежа помеѓу искористувањето на економските придобивки од кинеските инвестиции и зачувувањето на националните интереси, економскиот суверенитет и обезбедувањето правична конкуренција.

Од друга страна, дипломатскиот јуриш на Кина во регионот прави заеднички напори за негување билатерални односи, честопати користејќи ги економските врски како потпора за политичко влијание. Форматот „16+1“, кој ги вклучува земјите од Централна и Источна Европа, е индикативен за оваа стратегија, предизвикувајќи спектар на одговори од државите-учеснички. Додека некои ги перципираат овие пристапувања како шанса за економски раст, други се претпазливи за нивните геополитички последици, плашејќи се од потенцијалните поделби во Европската унија и разводнувањето на колективниот став за клучните прашања.

Таквото ескалирано присуство во Европа и Централна Азија носи значителни импликации за динамиката на регионот и европската безбедност. Кинеските инвестиции, иако поттикнуваат економски развој и унапредување на инфраструктурата, воведуваат повеќестрани предизвици. Тие вклучуваат потенцијално прекумерно потпирање на кинескиот капитал, стравувања во врска со трансферот на технологија и сајбер безбедноста и стратешките последици од растечкото влијание на Кина во критичните домени како што се телекомуникациите, енергијата и транспортот.

2. ИЗРАБОТКА НА ПАТОКАЗ КОЈ ОБЕЗБЕДУВА ОДРЖЛИВ РАСТ

Додека подемот на кинеското вмешателство во Европа и државите од Централна Азија претставува чуден пакет на можности и предизвици, проактивен, стратешки и унифициран пристап од европските држави и институции е од суштинско значење. Во изминувањето на сложениот пејзаж на кинескиот ангажман во Европа и Централна Азија, европските држави и институции не смеат да бидат само реактивни, туку и визионерски во своите стратегии. Не се работи само за ублажување на ризиците и одговор на непосредните предизвици; туку за предвидување на идните трендови, искористување на потенцијалот на новите можности и изработка на патоказ кој обезбедува одржлив раст, безбедност и стабилност на долг рок. Ова бара длабоко разбирање на глобалните амбиции на Кина и остар увид во променливите модели на меѓународните односи. Со поттикнување на иновации, инвестирање во истражувања и развој и ставање приоритет на образованието и развојот на вештини, европските држави можат да ја подобрат својата конкурентност и да ја намалат зависноста од надворешните сили. Покрај тоа, во услови на брзо развивање на глобалниот поредок, негувањето на робусно граѓанско општество, информиран јавен дискурс и силна посветеност на демократските вредности ќе послужат како основа за отпорни и напредни политики.

Додека Европа чекори по овој пат, патувањето ќе биде исто толку важно како и дестинацијата, поставувајќи преседан за меѓународна соработка и заеднички просперитет во 21от век.

геополитичките предизвици на европската унија: навигација по внатрешните поделби и надворешните притисоци

Европската Унија се наоѓа во критичен момент дури се стреми да ја потврди својата улога како значајна геополитичка сила среде плејада внатрешни и надворешни предизвици. Овој дел од студијата се труди да ја расчлени повеќеслојната природа на овие предизвици, навлегувајќи во внатрешните поделби што го попречуваат колективното дејствување и испитувајќи ги импликациите на овие пукнатини врз глобалниот став на ЕУ.

1. ПАРАДОКСОТ НА ЕДИНСТВОТО И ДИВЕРГЕНЦИЈАТА

И покрај моментите на очигледен консензус, ЕУ се карактеризира со длабока внатрешна комплексност, каде што единството од површината честопати затскрива длабока внатрешна поделеност. Колективниот одговор на ЕУ на надворешните закани, како што е руската агресија во Украина, го покажува нејзиниот капацитет за единство. Меѓутоа, под овој консензус се крие лавиринт од различни интереси и перспективи, особено изразени во областите на надворешната и безбедносна политика. Кризата во Украина ги нагласи овие внатрешни поделби, предизвикувајќи ја способноста на ЕУ да одржи кохезивен фронт наспроти геополитичките предели кои постојат. Поделбите меѓу државите-членки честопати се под влијание на историските припадности, економските врски и националните стратешки интереси. Оваа фрагментација во доменот на надворешната и безбедносна политика ја нагласува кривката на рамката на Заедничката надворешна политика на ЕУ и поставува значителни предизвици во постигнувањето унифициран и ефективен одговор на меѓународните кризи.

2. НАДВОРЕШНИ ЗАВИСНОСТИ И СТРАТЕШКА АВТОНОМИЈА

Геополитичкото влијание на ЕУ дополнително се комплицира поради нејзините зависности и стратешките интеракции на глобалната сцена, особено во односот со НАТО. Повторното оживување на политиката на моќ, олицетворена низ руската агресија и зголемената глобална нестабилност, го истакна потпирањето на ЕУ на НАТО за безбедносните потреби. И покрај напорите да се поттикне стратешката воена автономија, прекумерната зависност на ЕУ од трансатлантското сојузništvo покренува прашања за нејзината долгорочна визија за безбедносната и одбранбената соработка, како во Европа, така и на пошироката меѓународна сцена. Нејзината борба да развие независен стратешки воен капацитет ја ограничува способноста на ЕУ да дејствува автономно во решавањето на безбедносните грижи. Ова прекумерно потпирање ја ограничува геополитичката способност за маневрирање и бара преиспитување на нејзиниот пристап кон безбедноста, одбранбената соработка и нејзината улога во глобалната безбедносна архитектура.

3. СЛОЖЕНОСТА НА СОЛИДАРНОСТА И ПОДДРШКАТА

Различните политички ставови не се единствениот тест за внатрешната солидарност на ЕУ. Во последните две години, практичните предизвици за поддршка на државите-членки и партнерите, како што беше потврдено од ситуацијата во Украина и спорното прашање за проширувањето на ЕУ, претставуваат дополнителен тест. Првично силната поддршка на ЕУ за Украина покажува знаци на замор. Продолжената природа на конфликтот, заедно со неговите економски и социјални трошоци, придонесува за опаѓање на солидарноста. Покрај тоа, дистрибутивните конфликти во ЕУ, како што се оние во врска со извозот на жито и распределбата на ресурсите, дополнително го комплицираат барањето унифициран пристап. Од друга страна, изгледите за проширување на ЕУ, особено во однос на Украина, воведуваат спорна динамика што дополнително ќе ги влоши постојните поделби. Дебатата за проширувањето и пошироките импликации за институционалната архитектура на ЕУ штотуку започна, а веќе е претигната од некои стратешки одлуки на институциите и од барањата од државите кои пристапуваат.

4. БАЛАНСИРАЊЕ НА АСПИРАЦИИТЕ ЗА ПРИСТАПУВАЊЕ И РЕАЛПОЛИТИКАТА

Пристапот на ЕУ кон Западен Балкан и Југоисточна Европа е фундаментален за разбирање на поширокиот контекст на нејзините геополитички предизвици и аспирации. Регионот има сложена историја, разновидна култура и е од стратешко значење. Оттаму, тој беше долготрајна пречка за кохезијата и геополитичкиот став на Унијата.

Патот на регионот кон интеграцијата во ЕУ беше сложен и одбележан со комбинација на трансформативни реформи и постојани предизвици. Стратегијата на ЕУ за Западен Балкан ја нагласува потребата од сеопфатни демократски реформи, владеење на правото, регионална соработка и помирување. Сепак, темпото на интеграција е оптоварено со билатерални спорови и блокади и претставува предмет на критики и фрустрации во регионот, нагласувајќи ја неопходноста од поефективен и поангажиран пристап на Унијата. Во меѓувреме, влијанието на ЕУ во регионот се покажа како клучно за одржување на стабилноста, промовирање на економскиот развој и спротивставување на надворешните влијанија кои се обидуваат да ги искористат историските поделби и да го ослабат европското единство. Способноста на ЕУ да проектира кохерентна и стратешка визија за Западен Балкан е најважна за нејзините пошироки геополитички цели и за стабилноста на целиот регион на Југоисточна Европа.

5. МАРКИРАЊЕ НА ГЕОПОЛИТИЧКИОТ КУРС

Додека Европската унија се соочува со низа внатрешни предизвици и надворешни притисоци, нејзината иднина, како геополитичка сила, зависи од нејзината способност да се движи низ овие сложености со стратешка острината и обединета решителност. Урамнотежувањето на внатрешната кохезија со стратешката автономија, додека ефективно се ангажира со критичните региони како Западен Балкан, е клучно.

Во пробивањето на патот напред, ЕУ мора да се придржува до принципите на единство, стратешко предвидување и принципиелен ангажман. И покрај предизвиците, проактивен, кохезивен и визионерски пристап може да и овозможи на ЕУ да ги надмине пречките и да ја зајакне својата позиција како клучен геополитички играч. Со проектирање на кохерентна визија и поттикнување стабилност, демократија и регионална соработка, ЕУ може да се движи низ комплексноста на геополитичкиот пејзаж, обезбедувајќи сигурна, стабилна и просперитетна иднина за себе и за своите партнери. Патувањето е сложено, но преку стратешко предвидување и непоколеблива солидарност, Европската унија има потенцијал да се движи низ овие турбулентни води и да се појави како посилна, кохезивна сила на глобалната сцена.

дисфункционални демократии и нелиберални тенденции меѓу сојузниците

И мајќи толку разновиден политички пејзаж, регионот на ОБСЕ се повеќе и повеќе станува лавиринт на предизвици кои критички влијаат на неговата геополитичка стабилност, демократски интегритет и колективна сила. Следниот дел ќе понуди длабинско истражување на повеќеслојните прашања со кои се соочува регионот, вклучително и демократското назаднување, внатрешната политичка динамика, надворешните геополитички влијанија и регионалните спорови.

1. ДЕМОКРАТСКО НАЗАДУВАЊЕ И НАДВОРЕШНА КОНТРА-ПОМОШ

Феноменот на демократско назаднување, особено евидентен во Југоисточна Европа и во земјите-членки на ЕУ, е повеќеслоен предизвик интензивиран од надворешните геополитички маневри, особено од големите сили како Русија. Оваа надворешна контра-помош не само што ја комплицира демократската траекторија на регионот, туку и претставува значителни пречки во одржувањето на кохерентна и ефективна рамка на политиката. Ерозијата на демократските норми се манифестира преку поткопување на независноста на судството, слободата на медиумите и граѓанските слободи, што доведува до слабеење на демократските институции и пораст на нелиберални тенденции.

Принципите на либералната демократија постепено се ослабуваат или занемаруваат дури и во некои од државите-членки на ЕУ, притоа манифестирајќи силна популистичка и националистичка реторика, политики насочени кон маргинализирање на малцинските групи и општ презир кон плурализмот и инклузивното владеење. Нефункционалниот институционален систем и подемот на нелиберализмот ги предизвикуваат принципите на либералната демократија и ги загрозуваат единството и солидарноста кои се основни за силата на сојузите.

2. НАДВОРЕШНОПОЛИТИЧКИ ПРОМЕНИ И ФРАГМЕНТАЦИЈА

Политичките системи под силно влијание на етничките поделби го попречуваат граѓанскиот напредок и ја поттикнуваат тековната нестабилност и политички конфликти. Државите често се соочуваат со предизвици за нивната стабилност и автономија поради регионални конфликти и етнички раздор, особено во држави како Босна и Херцеговина. Згора на тоа, во држави како што е Северна Македонија, постои забележлива неодлучност во однос на меѓународните сојузи, што укажува на потенцијални промени во надворешната политика поттикнати од внатрешни политички дебати и надворешни влијанија. Фрагментираниот пристап на европската институционална рамка го попречува колективното дејствување и често ги остава државите, особено во Јужна Европа,

изолирани во справувањето со предизвиците како што се миграцијата, енергетската безбедност и економскиот развој. Недостигот на консензус за заедничка агенда ја нагласува потребата за покохезивен и стратешки пристап кон регионалната соработка и креирање политики.

3. ОТПОРНОСТ, СТАБИЛНОСТ И СОРАБОТКА

Регионот на ОБСЕ се соочува со комплексен геополитички пејзаж кој се карактеризира со демократско назадување, регионални спорови и внатрешни предизвици. Решавањето на овие предизвици бара сеопфатни и координирани одговори кои промовираат демократска отпорност, регионална стабилност и засилена соработка. Со усвојување унифициран и проактивен пристап, поттикнување дијалог и потврдување на посветеноста на демократските принципи, регионот може да ги надмине овие предизвици и да го отвори патот за постабилна, демократска и просперитетна иднина. Патувањето што претстои е сложено и напорно, но сепак преку стратешко предвидување, непоколеблива солидарност и посветеност на заедничките вредности, регионот на ОБСЕ може да се движи низ овие предизвици и да излезе посилен и пообединет.

климатските промени како мултидимензионална безбедносна закана

Климатските промени претставуваат егзистенцијална закана за глобалната заедница, со нејзините влијанија кои ги надминуваат националните граници и влијаат на различни аспекти на општеството, економијата и животната средина. Во европски контекст, последиците од климатските промени се особено изразени, а претставуваат огромен број предизвици кои бараат итна и усогласена акција. Во натамошниот дел од студијата следува анализа на повеќеслојната природа на климатските промени како безбедносна закана и нивните импликации за европската стабилност и соработка.

1. НЕДОСТИГ НА РЕСУРСИ И КОНФЛИКТИ

Промените на временските услови предизвикани од климата може да доведат до недостиг на ресурси, особено во однос на безбедноста на водата и храната. Овој недостиг има потенцијал да ги влоши постоечките тензии, да ја поттикне конкуренцијата околу природните ресурси и потенцијално да разгори нови конфликти. Државите кои се соочуваат со овие предизвици мора да дадат приоритет на одржливо управување со ресурсите, дипломатски преговори пред заеднички ресурси и механизми за спречување конфликти за да се ублажат безбедносните ризици поврзани со недостигот на ресурси.

2. РАСЕЛУВАЊЕ

Зголемувањето на нивото на морињата, екстремните временски непогоди и деградацијата на животната средина се главните двигатели на човековото раселување. Климатските бегалци претставуваат значителен предизвик за државите на прием. Тие ги оптоваруваат социјалните и економските системи и потенцијално доведуваат до тензии и конфликти. Обезбедувањето соодветни капацитети за одговор, интегрирањето на мерки за климатската миграција во стратегиите за национална безбедност и поттикнувањето на меѓународната соработка се клучни за управувањето со безбедносните импликации од раселувањето предизвикано од климата.

3. ЕКОНОМСКО НАРУШУВАЊЕ И СОЦИЈАЛНА НЕСТАБИЛНОСТ

Економијата е сериозно погодена од климатските промени, при што најпогодени се клучни сектори, меѓу кои земјоделството, енергетиката и туризмот. Ова економско нарушување предизвикано од климатските промени може да доведе до социјална нестабилност, зголемувајќи го ризикот од

немири и слабеење на отпорноста на заедниците. Зајакнувањето на економската диверзификација, инвестирањето во отпорна инфраструктура и промовирањето на мрежите за социјална заштита се суштински мерки за заштита од безбедносните ризици предизвикани од економските нарушувања.

4. ГЕОПОЛИТИЧКИ ТЕНЗИИ И МЕЃУНАРОДНА СОРАБОТКА

Геополитичките тензии може да се влошат со климатските промени. Ова е особено случај во регионите каде што земјите се натпреваруваат околу сè помалите ресурси или каде што отворањето на нови морски патишта, како на пример на Арктикот, воведува нови стратешки размислувања. Навигацијата низ овие тензии бара силна меѓународна соработка, почитување на меѓународното право и воспоставување рамки за мирно решавање на споровите.

5. СТРАТЕШКИ РАЗМИСЛУВАЊА

Во решавањето на безбедносните импликации од климатските промени, ОБСЕ може да одигра клучна улога преку:

- **Интегрирање на климатската безбедност во регионалните политики**, со признавање дека климатските промени се основен безбедносен ризик и преку интегрирање на аспектите на климатските промени во регионалните безбедносни рамки и стратегиите за спречување конфликти.
- **Промовирање на одржлив развој**, со поддршка на државите-членки во развојот на одржливи практики и инфраструктура за да се намали ранливоста на безбедносните ризици предизвикани од климата.
- **Олеснување на дијалогот и соработката**, преку поттикнување дијалог и соработка меѓу државите-членки за справување со заедничките предизвици поврзани со климатските промени, управувањето со ресурсите и миграцијата.
- **Зајакнување на адаптивниот капацитет**, преку помагање на државите-членки во зајакнувањето на нивниот капацитет за прилагодување на климатските промени преку размена на знаења, градење капацитети и мобилизација на ресурси за подобрена климатска отпорност.

динамика на миграција и безбедносни императиви

Миграцијата, поттикната од економските разлики, конфликтите и климатските промени, претставува повеќеслоен безбедносен предизвик во регионот на ОБСЕ. Следниот дел ќе направи проценка на овие предизвици, нудејќи увид во нивното влијание врз регионалната стабилност и предлагајќи стратешки одговори за ублажување на поврзаните ризици.

1. КОНКУРЕНЦИЈА ЗА РЕСУРСИ И РИЗИЦИ ОД КОНФЛИКТИ

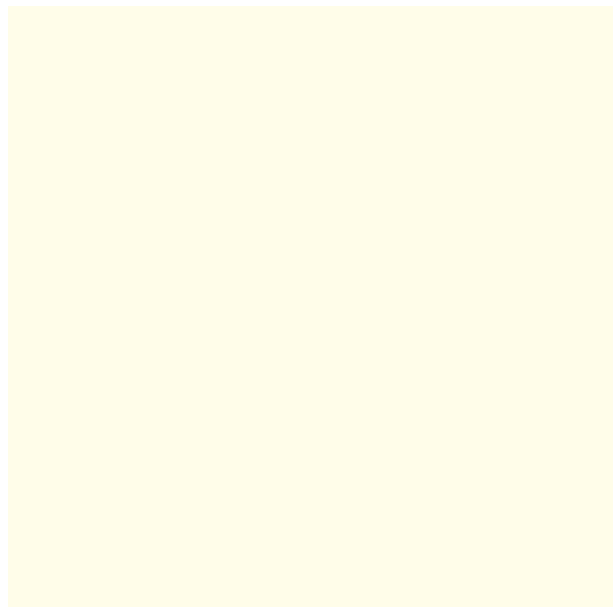
Миграцијата може да доведе до зголемена конкуренција за и онака скудните ресурси, особено во областите каде тие се ограничени. Оваа конкуренција може да ги интензивира постоечките тензии или да предизвика нови конфликти, дестабилизирајќи ги државите-членки на ОБСЕ и поширокиот регион. Дополнително, приливот на мигранти и бегалци може да ги оптовари социјалните услуги, домувањето и секторите за вработување во државите на прием. Без ефективно управување, овој тип на притисок може да предизвика социјални немири и економска нестабилност, што потенцијално може да доведе до нарушувања на безбедноста. Друг, по подмолен ефект на миграцијата е социјалната поларизација, која може да произлезе од перцепцијата на мигрантите како „аутсајдери“. Таквата поларизација може да развива средини погодни за радикализација, што претставува значителна закана за внатрешната безбедност и кохезија. Згора на тоа, зголемените миграциски текови може да ја предизвикаат граничната безбедност, создавајќи ранливост што некои други субјекти, вклучително и трговците со луѓе и шверцерите, можат да ја искористат. Ова претставува значителна закана за националната и регионалната безбедност. Понатаму, прашањата за миграцијата можат да бидат политички манипулирани, и внатрешно и од надворешни актери, што доведува до зголемени геополитички тензии. Ако државите ја користат миграцијата како политичко средство, тоа може да ги затегне меѓународните односи и потенцијално да доведе до пошироки регионални конфликти. Дополнително на овие предизвици е влијанието на климатските промени врз шемите на миграцијата, кои делуваат како „мултипликатор на заканите“, влошувајќи ги постоечките безбедносни предизвици преку ненадејни демографски промени, недостаток на ресурси и зголемена конкуренција.

2. АНГАЖИРАЊЕ НА ЗАЕДНИЦАТА И КОНТРАРАДИКАЛИЗАЦИЈА

Како одговор на овие повеќеслојни безбедносни закани, од суштинско значење е сеопфатен и проактивен пристап. ОБСЕ треба да се фокусира на подобрување на управувањето со ресурсите и воспоставување робусни механизми за разрешување конфликти и справување со тензиите поврзани со ресурсите. Зајакнувањето на системите за социјална и економска поддршка за

ефикасно интегрирање на мигрантите може да го намали оптоварувањето врз државите на прием. Спроведувањето на програми за ангажман во заедницата и стратегии за контра-радикализација може да поттикне социјална кохезија и да ги реши основните причини за радикализација. Згора на тоа, зајакнувањето на мерките за безбедност на границата истовремено обезбедувајќи хуман третман на мигрантите и борбата против мрежите за трговија со луѓе и криумчарење се од клучно значење. Потребни се дипломатски напори за да се минимизира политичката манипулација со миграциските прашања и да се намалат геополитичките тензии. И на крај, развивањето стратегии за климатска отпорност и адаптивни механизми за справување со безбедносните импликации од миграцијата предизвикана од климатските промени е императив. Преку стратешко планирање, меѓународна соработка и посветеност на човековите права и безбедност, ОБСЕ може ефективно да се движи низ комплексноста на миграцијата и нејзиното влијание врз регионалната стабилност.

замислувајќи ја иднината

Додека Европа се движи низ комплексна низа предизвици, од геополитички тензии и внатрешни поделби до климатски промени и миграција, иднината на безбедносната соработка на континентот е на крстопат. Пејзажот што се развива претставува спектар на можни сценарија, секое со свои посебни импликации за стабилноста, единството и издржливоста на Европа. Овој заклучок ги опишува потенцијалните сценарија за безбедносна соработка во Европа, истакнувајќи ја динамичната интеракција на факторите што ќе ја обликуваат стратешката траекторија на континентот.

1. ЗАЈАКНАТ МУЛТИЛАТЕРАЛИЗАМ И ЗАСИЛЕНА СОРАБОТКА

Во ова оптимистичко сценарио, европските држави и институции успеваат да ги надминат внатрешните поделби и надворешните предизвици, што доведува до обновена посветеност на мултилатерализмот и колективната безбедност.

Главните карактеристики на сценариото вклучуваат:

- **Цврста мултилатерална синергија:** ОБСЕ со другите регионални организации развиваат поинтегриран и комплементарен пристап кон безбедноста, комбинирајќи ја економската и дипломатската моќ со безбедносните и воените способности.
- **Ефективно управување со заедничките закани:** Европа успешно се справува со закани како што се сајбер напади, тероризам и хибридна војна преку засилено споделување разузнавачки информации, заеднички операции и координирани политички одговори.
- **Проактивен пристап кон новите предизвици:** Европа презема водечка улога во справувањето со глобалните предизвици како што се климатските промени и миграцијата, спроведувајќи напредни политики кои не само што ги ублажуваат непосредните закани, туку и придонесуваат за долгорочна стабилност и просперитет.

2. ФРАГМЕНТАЦИЈА И УНИЛАТЕРАЛИЗАМ

Во ова сценарио, внатрешните поделби и недостатокот на консензус за клучните прашања доведуваат до фрагментација во Европа, при што државите следат унилатерални пристапи кон безбедноста.

Главните карактеристики на сценариото вклучуваат:

- **Ерозија на мултилатералните институции:** Регионалните организации се соочуваат со предизвици во одржувањето на кохезијата и ефективноста, што доведува до опаѓање на нивното влијание и способности.
- **Зголемено потпирање на национални решенија:** европските држави им даваат приоритет на стратегиите за национална безбедност пред колективните пристапи, што доведува до крпеница од политики и потенцијал за конфликтни интереси и акции.
- **Ранливост на надворешно влијание :** Недостигот на обединет фронт ја прави Европа поподложна на надворешно влијание и мешање, што потенцијално ќе доведе до натамошна ерозија на кохезијата и стабилноста.

Иако овие чекори опишуваат како би можело да се одвива сценариото за „фрагментација и унилатерализам“, од клучно значење е да им се пристапи со разбирање дека таквиот пат може да доведе до зголемена ранливост, намалена колективна сила и зголемена подложност на надворешни влијанија и нестабилност во регионот.

3. СТРАТЕШКИ ПАРТНЕРСТВА И ГЛОБАЛНО ЛИДЕРСТВО

Во ова сценарио, Европа ги користи своите економски, дипломатски и воени способности за да создаде стратешки партнерства и да се наметне како глобален лидер во безбедносната соработка.

Главните карактеристики на ова сценарио вклучуваат:

- **Динамични сојузи и партнерства:** Европа ги зајакнува сојузите со традиционалните партнери како Соединетите Американски Држави и се ангажира со новите сили и регионалните блокови, создавајќи мрежа на кооперативни односи кои ја подобруваат глобалната безбедност.
- **Лидерство во справувањето со глобалните предизвици:** Европа го презема водството во решавањето на критичните прашања како што се климатските промени, миграцијата и разрешувањето конфликти, поставувајќи глобални стандарди и поттикнувајќи меѓународни напори.
- **Иновации и адаптација:** европските нации инвестираат во технолошките иновации и ги прилагодуваат своите политики и институции на променливиот безбедносен пејзаж, обезбедувајќи отпорност и подготвеност за идните предизвици.

НЕНАД МАРКОВИЌ

Институт ПРЕСПА

Професорот Марковиќ изгради забележителна кариера во политичките науки, кулминирајќи со неговото назначување за редовен професор на Правниот факултет Јустинијан Први во Скопје во 2020 година. Докторирал политички науки и е одличен професор и предавач на различни предмети, вклучувајќи политички теории, граѓанско општество, политичка филозофија, добро владеење и менаџмент, политичка култура и политичка митологија. Неговите научни и истражувачки интереси се широки и опфаќаат демократизација, човекови права, добро владеење и управување, национализам, градење на нација и теоретските и применетите политички науки. Ваков широк опфат на неговата експертиза ја нагласува неговата посветеност и стручност во областа на политичките студии.

Покрај неговите академски достигнувања, професорот Марковиќ има значајни улоги во различни политички асоцијации и институции. Тој е поранешен претседател на Македонското политолошко друштво, основач на Балканската асоцијација за политички науки (БПСА) и на Институтот за демократија „Социетас Цивилис“ – Скопје (ИДСЦС). Неговото влијание се протега на уредувачката област како член на Уредувачкиот одбор на списанието „Политичка мисла“, издадено од Фондацијата „Конрад Аденауер“ – Скопје и ИДСЦС. Од 2019 година е член на Советот за национална безбедност, што ја зајакнува неговата вклученост во безбедносни прашања. Од октомври 2022 година, тој ја извршува функцијата постар надворешен соработник и истражувач во Институтот ПРЕСПА, продолжувајќи го својот ангажман во истражување и анализа на политички науки.

ВЕСНА ПОПОСКА

Институт ПРЕСПА

Весна изгради исклучителна кариера во областа на правото, почнувајќи од нејзиното образование на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје и напредувајќи натаму на магистерски студии по меѓународно право и меѓународни односи. Врвот во своето образование таа го постигна со завршување на докторските студии на Воената академија „Генерал Михаило Апостолски“ во Скопје, фокусирајќи се на меѓународно-правните аспекти за заштита на критичната инфраструктура од современите безбедносни закани. Забележително, таа е првата и единствена жена која одбринила докторат на Академијата. На професионален план, од 2021 година, Весна дава значаен придонес како декан на Правниот факултет на Меѓународниот универзитет Визион, нагласувајќи го нејзиното лидерство во академската заедница.

Истражувачките интереси на Весна се насочени кон меѓународното право и надворешната и безбедносната политика. Нејзината вклученост во граѓанското општество е обемна и разновидна, а се однесува на демократијата, човековите права, владеењето на правото и родовата еднаквост. Работела како консултант, тренер, олеснувач и истражувач на бројни проекти, вклучително и оние во рамките на Програмата на НАТО - Наука за мир и безбедност и Јавна дипломатија. Автор е на околу триесет научни и стручни трудови на домашно и на меѓународно ниво. Нејзиното образовно патување вклучува значајни програми како Школата за политика на Советот на Европа, Политичката

академија за социјална демократија и неколку други престижни институти, истакнувајќи ја нејзината посветеност на континуираното учење и лидерството. Од март 2023 година, Весна е постара надворешна соработничка и истражувачка во Институтот ПРЕСПА, што значи нејзин дополнителен придонес во областа.

ФИЛИП МИЛЕНКОСКИ

Институт ПРЕСПА

Филип е посветен професионалец со специјализација во меѓународните односи, дипломатијата и младинскиот ангажман. По завршувањето на гимназијата во Виена, дипломирал меѓународни односи и дипломатија во Скопје.

Филип работи како Советник за образование во САД и проектен координатор на Македонската асоцијација на Обединетите нации.

Течно говори на македонски, англиски и германски јазик, активен е во младинската заедница, а моментално работи како млад европски амбасадор и член на Младинскиот совет на Амбасадата на САД. Интересите на Филип се во доменот на меѓународната безбедност, а има спроведено и различни истражувања за ОБСЕ и ја заврши програмата за обука на ОБСЕ од стипендиите за мир и безбедност за 2023 година за превенција и решавање конфликти. Од октомври 2023 година, Филип е помлад истражувач и проектен координатор во Институтот ПРЕСПА во Скопје.

АНДРЕЈА СТОЈКОВСКИ

Институт ПРЕСПА

Андреја Стојковски може да се пофали со завидна академска и професионална кариера во меѓународното право и меѓународните односи, со диплома од Правниот факултет при Универзитетот Св. Кирил и Методиј во Скопје и магистратура по право на ЕУ на Универзитетот Карлос III во Мадрид. Неговата кариера вклучува стипендии од Агенцијата за меѓународен развој и соработка од Шпанија, од Програмата Отворен свет на Конгресната канцеларија за меѓународно лидерство и програмите за меѓународна размена на Стејт департментот. Професионално, тој носи повеќедецениско искуство во граѓанското општество и институциите. Неговата експертиза во областа на еколошкото право и високото образование, во комбинација со неговата рана кариера во Одделението за европски интеграции при Генералниот секретаријат на Владата, го истакнува неговиот фокус на правдата, внатрешните работи и усогласувањето на законодавството. Од 2006 до 2018 година, како дел од тинктенк заедницата, тој се залагаше за европеизација на општеството и пристапување во ЕУ, координирајќи ја групата за надгледувањето на реформските процеси на полицијата, безбедноста и разузнавачките агенции.

Покрај неговиот академски мандат како асистент и предавач на Универзитетот Американски Колеџ Скопје од 2009 до 2016 година, Стојковски беше и советник и заменик на главниот технички преговарач во Кабинетот на поранешниот премиер на Северна Македонија, Зоран Заев. Претставувајќи го Институтот ПРЕСПА членува во Постојаниот стратешки совет на министерот за надворешни работи на Северна Македонија и Проектниот комитет МКД-НАТО2030 на Министерството за одбрана, каде што претседава со Поткомитетот за воена дипломатија. Од Н.Е. д-р Бујар Османи, министер за надворешни работи, тој беше назначен за специјален претставник за граѓанско општество на Претседателството со ОБСЕ за 2023 година. Од февруари 2020 година, Стојковски ја извршува функцијата извршен директор на Институтот ПРЕСПА, позиција што ја нагласува неговата постојана посветеност на граѓанското општество и меѓународните односи.

ФИЛИП Т. РИКЕР

Центарот Вилсон

Амбасадорот во пензија, Филип Т. Рикер, е претседател на Глобалната Програма за Европа на Вилсон центарот и партнер и водач на практиката за Европа и Евроазија во групацијата Олбрајт Стоунбриџ.

Пред да се приклучи на Вилсон центарот, амбасадорот Рикер беше вршител на должност во Амбасадата на САД во Обединетото Кралство (2021-22) и вршител на должноста помошник државен секретар за Европа и Евроазија (2019-21). Пред да се пензионира од службата за надворешни работи, тој беше виш советник на државниот секретар за кавкаски преговори. Претходно во обемната дипломатска кариера, амбасадорот Рикер беше амбасадор на САД во Северна Македонија, цивилен заменик и советник за политика на командантот на американската европска команда со седиште во Германија, генерален конзул на САД во Милано (одговорен за северна Италија) и заменик шеф на мисијата во Будимпешта, Унгарија. Во Вашингтон, тој исто така служеше како заменик-помошник државен секретар за Централна Европа, Балканот и прашањата на холокаустот; како директор за односи со медиумите; и како заменик портпарол на Стејт департментот.

Амбасадорот Рикер доби бројни награди во текот на неговата истакната кариера, вклучувајќи ја и наградата „Претседател на здружениот штаб за истакната цивилна служба“ и наградата за американски државјани во странство Томас Џеферсон. Тој беше прогласен и за Командант со Орден за заслуги на Италијанската Република.

Амбасадорот Рикер дипломирал на Универзитетот Јеил и магистрирал по меѓународен менаџмент/МБА на Факултетот за глобален менаџмент Тандербрд на Државниот универзитет во Аризона. Течно говори италијански, унгарски, македонски и германски јазик.

МАТЕО БОНОМИ

Институт за меѓународни односи

Д-р Матео Бономи е виш соработник во програмата „ЕУ, политика и институции“ на Институтот за меѓународни односи од Италија. Неговата работа се фокусира на европската интеграција и политиката за проширување на ЕУ. Тој беше експерт или консултант за голем број институти, тинктенк организации, фондации и јавни агенции низ Европа. Има објавено академски и политички трудови за различни аспекти на диференцираната интеграција во ЕУ, односите Западен Балкан-ЕУ и политичката економија на проширувањето на ЕУ. Тој е член на „Советодавната група за политики на Балканот во Европа“ (ViEPAG) и на Уредувачкиот комитет на академското списание „Интернационален спектатор“. Докторирал на тема „Политика, човекови права и одржливост“ на Вишата школа Санта Ана во Пиза, Италија.

СТЕФАНИЈА КОЛАЖ

Полски институт за меѓународни односи

Стефанија Коларж е на позицијата виш аналитичар за ОБСЕ, ЕУ и меѓународното право во рамките на програмата за глобални прашања во Полскиот институт за меѓународни односи. Нејзината академска кариера вклучува магистерски студии по право на Универзитетот во Вроцлав, Полска, специјализација по меѓународно и европско трговско право од Универзитетот Париз-Дофин, Франција и натамошни студии по ЕУ дипломатија и меѓународни односи на Колеџот на Европа во Бриж, Белгија. Таа е во напредна фаза од нејзината академска кариера, моментално ја финализира својата докторска теза, која навлегува во меѓународниот правен статус на таканаречените „де факто држави“, со специфичен фокус на Абхазија, Јужна Осетија, Нагорно-Карабах и Транснистрија.

КАРСТЕН ФРИС

Норвешки институт за меѓународни односи

Д-р Карстен Фрис е професор и истражувач на Норвешкиот институт за меѓународни односи. Неговата област на истражување се безбедносните и одбранбените политики во Европа, со акцент на НАТО, нордискиот регион, Арктикот, трансатлантските односи, разузнавањето, сајбер безбедноста и Западен Балкан. Тој е политиколог со докторат на Универзитетот во Гронинген, диплома за политички науки од Универзитетот во Осло и магистриум од Лондонската школа за економија.

Фрис е поврзан со НУПИ од 2007 година. Пред тоа, Фрис работел неколку години во норвешките вооружени сили и служел во НАТО/КФОР на Косово. Тој е исто така често користен коментатор во јавниот дискурс на повеќе теми, вклучувајќи ја и војната на Русија против Украина.

ЛОИК СИМОНЕ

Австриски институт за меѓународни односи

Д-р Лоик Симоне ја започна својата кариера во француското Министерство за одбрана во Париз. Во 2008 година, тој беше назначен за политичко-воен советник на француското постојано претставништво во Организацијата за безбедност и соработка во Европа (ОБСЕ) во Виена, а во 2013 година се приклучи на Секретаријатот на ОБСЕ како Виш офицер за надворешна соработка, до јуни 2021 година. На оваа функција, тој беше во врска со Европската Унија и НАТО.

Во 2021 година, д-р Симонет се приклучи на Австрискиот институт за меѓународни односи (ОИП) како истражувач. Тој е автор на бројни академски прилози и авторски дела за европската безбедност, ОБСЕ, мултилатерализмот, контролата на вооружувањето и геополитиката на енергијата.

ЈОАНИС АРМАКОЛАС

Грчка фондација за европска и надворешна политика (ЕЛИАМЕП)

Д-р Јоанис Армаколас, е вонреден професор по компаративна политика на Југоисточна Европа на Катедрата за балкански, славистички и ориентални студии на Универзитетот во Македонија и виш научен соработник и раководител на Програмата за Југоисточна Европа на Грчката фондација за европска и надворешна политика (ЕЛИАМЕП).

Тој е, исто така, визитинг соработник во Центарот за напредни студии Роберт Шуман на Европскиот универзитетски институт во Фиренца, член на мрежата „Europe's Futures“ на фондацијата Ерсте и член на Независната трипартитна група на високо ниво за меѓузависности на соседството на ЕУ.

ПАТРИК ПЕРСИ

Џексон школа за глобални прашања - Универзитетот Јеил

Контраадмиралот Патрик Перси е искусен висок извршен и професионалец за национална безбедност со извонредна кариера која се протега над 35 години во Министерството за одбрана (ДО). Неговата експертиза опфаќа широк опсег на области, вклучувајќи заедничка воена и поморска политика, планирање, стратегија, операции, генерирање сили и оперативна подготвеност. Значајните придонеси на Перси беа препознаени на неколку клучни позиции во Пентагон и низ целиот свет, со посебен фокус на Индо-Пацификот и Европа. Имено, тој имал престижни улоги како што се началник на штабот на американската европска команда и директор за операции на американската Индо-пацифичка команда, надгледувајќи ги воените операции низ Тихиот и Индискиот Океан.

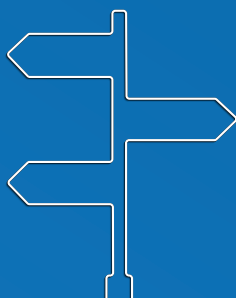
Командното искуство на Перси е големо, откако ја извршуваше позицијата четири пати, што му овозможи да развие длабока стратешка, оперативна и планска експертиза. Неговото критичко учество во обликувањето и извршувањето на стратегијата на ДО во Европа и Азија, заедно со управувањето со кризи како што се руската инвазија на Украина и анексијата на Крим, севернокорејските провокации и активностите на Кина во Јужното Кинеско Море, ја покажа неговата способност во средини со висок ризик. Академски, тој има диплома за наука по системско инженерство на Американската поморска академија, дипломирајќи со почести и магистериум по воени науки и уметности од Колеџот на командата и генералштабот на американската армија. Дополнително, тој има искуство како соработник во Белата куќа во Канцеларијата за менаџмент и буџет, а бил вклучен и во тимот за веслање на Поморската академија, како дел од екипажот на националниот шампионат на ИРА за мажи во тешка категорија од 1984 година, што дополнително го истакнува неговиот разновиден сет на вештини. Во моментот, Пат служи како висококвалификуван експерт - виш ментор за заедничкиот штаб, независен консултант и предавач на Универзитетот Јеил, придонесувајќи со своето знаење на додипломските студии на Џексон школата за глобални прашања за академската 2023 година - 2024 година.

посебна благодарност

Ја изразуваме нашата длабока благодарност до огромен број колеги и институти вклучени во овој значаен потфат. Посебна благодарност би сакале да му упатиме на Претседателството на Северна Македонија со ОБСЕ во 2023 година, особено на министерот за надворешни работи и претседавач, Н.Е. д-р Бујар Османи, за неговата непроценлива поддршка. Исто така, треба да ја признаеме поддршката на Регионалната канцеларија за меѓународна соработка на ФЕС, чија финансиска поддршка и помош беа од витално значење во организацијата на конференцијата што доведе до оваа студија. Дополнително, би сакале да им заблагодариме на Фондацијата Отворено општество Западен Балкан за нивната финансиска поддршка, без која конференцијата и оваа студија немаше да бидат можни.

**OPEN SOCIETY
FOUNDATIONS**
WESTERN BALKANS

**PRÉSPE
PRÉSP** ИНСТИТУТ
INSTITUTE